

Giriş Notu: Mearsheimer'in realist teorisi herşeyden önce neorealist akımın bir parçasıdır. Dolayısıyla bu metni okumadan önce neorealizmin diğer realist akımlardan (klasik realist ve neoklasik realist) farkını ortaya koymak gerekir.

Mearsheimer neorealizmin kendi içinde de ayrıksı bir konumdadır. Çünkü onun teorisi - diğer neorealistlerin aksine- uluslararası sistemin getirdiği çatışmalar noktasında daha karamsardır. Özellikle, uluslararası çatışmaların kurumlar aracılığıyla hangi saiklerle **engellenemeyeceğini** ele aldığı metinleri önemlidir. Mearsheimer'in bu noktada **neoliberal kurumsalcılara** daha keskin argümanlarla saldıran bir düşünür olduğunu belirtmek gerekir. Mearsheimer uluslararası düzen ve istikrar nezdinde de “savunmacı realizm (defensive neorealism)” ile de uyumsuzluk içerisindedir¹.

Aşağıdaki metin Mearsheimer'in 2001 senesinde yayımladığı *The Tragedy of Great Power Politics* kitabının 2.bölümünün bir çıktısıdır. Dahası başka bölümlerin başlıklarını içerse de kitabın bir özeti değildir. Mearsheimer'in **saldırgan (offensive) realist teorisinin** bir uygulaması için kendisinin 2006 *Current History* yazdığı ve 2014 senesinde *National Interest*'de tekrar tartıştığı *Can China Rise Peacefully?* başlıklı metnine ayrıca bakabilirsiniz.

Eğer bir teoriden bahsediyorsak, bu teorinin öncüllerinden yani varsayımlarından bahsetmek gerekir. Bir teorinin mevcut uluslararası ilişkileri, çatışmaları ve savaşları açıklama ve tahmin gücü o teorinin varsayımları ile de ilgilidir. Aşağıdaki metinde Mearsheimer kendi teorisinin öncüllerini ortaya koymaktadır. Bu aynı zamanda **offensive realizmin** teorik yapıtaşlarını oluşturur. Waltz'un yapısal realizmi öne sürdüğü değişkenler ve aksiyonlar açısından son derece tutumludur (parsimonius). Yani olabildiğince az değişken ve varsayımdan yola çıkarak tahmin yürütürüz. Mearsheimer ise büyük devletlerin politikalarını açıklamak için beş tane varsayım kullanır.

Mearsheimer, J. J. (2001). The tragedy of great power politics. New York: Norton.

1. **Anarşi** uluslararası sistemin en önemli özelliklerinden biridir. Uluslararası sistem anarşiktir. Yani mevcut hükümetlerin üzerine hükmetme gücüne sahip bir güç yoktur.
2. Her güçlü ya da büyük devletin saldırgan bir **kapasitesi** mevcuttur (offensive capability)
3. Devletler diğer devletlerin niyetlerini asla tam olarak bilemezler. Bu durum bir devletin niyetinin sürekli diğer devlet ile ilgili düşmance olduğunu ima etmez. Fakat hangi oranda düşmanlık beslediğini asla tam anlamıyla bilemeyiz. (**uncertainty**)
4. Devletlerin birinci amacı **hayatta kalmaktır**. Bu durum devletlerin güvenliği öncelediğini de varsayar (survival)

---

¹ Savunmacı realistler için Jervis (1978), Walt (1985) ve Van Evera (1999) metinlerini, offensive realistler için Mearsheimer (2001), Snyder (2002) ve bunlara karşı argüman geliştiren Layne (Winter 2002/03) makalelerine bakabilirsiniz.

5. Büyük güçler **rasyoneldir**. Nasıl hayatta kalacaklarına dair akıl yürütürler ve hesap yaparlar. Başka devletlerin atacağı ya da attığı adımları gözeter ve ona göre konumlanırlar (**rational actor**)

Mearsheimer'a göre bu öncüllerden normatif bir iddia çıkmaz. Yani "devletler savaşmalıdır" ya da "devletler gücünü maksimize etmek için başka devletlere saldırmalıdır." gibi önermeler çıkmaz. Fakat yukarıdaki beş öncülü ele aldığımızda, büyük güç mücadelesi konusunda karamsar tahminler yapmak mümkündür.

Eğer uluslararası sistem yukarıda altı çizildiği gibi anarşikse, devletlerin nasıl davranacağı konusunda belirsizlik varsa, her devetin az ya da çok bir saldırı kapasitesi varsa, her devlet hayatta kalmaya çalışıyorsa ve bunun için hesap-kitap yapıyorlarsa, devletlere korku hakim olur ve bu korkunun üstesinden gelmek, kendilerini güvende hissetmek için her devlet olabildiğince gücünü arttırmak ister. Bu eğilimlerin sonucu savaş olmak zorunda değildir fakat savaşı engelleyecek sistemik bir mekanizma yoktur. Dahası sistemin kendisi -yukarıda öncüller vasıtasıyla- devletlerin birbirlerine karşı sürekli tetikte olmalarına sebep olur.

Korku Faktörü

Yukarıdaki beş öncülden yola çıkarak devletlerin birbirlerini potansiyel tehlike olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Devletler her şart altında -ittifak yapsalar dahi- birbirlerine şüpheyle bakar. Mearsheimer Almanya'nın birleşmesi örneğini verir: Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşik Krallık, Fransa ve Batı Almanya ittifak yapmasına rağmen, Soğuk Savaş sonunda Almanya'nın birleşmesi Fransa ve Birleşik Krallığı rahatsız etti. Çünkü Almanya'nın birleşmesi güç dağılımında Fransa ve Birleşik Krallık aleyhine bir değişime sebep olabilirdi. Almanya'dan gelebilecek bu tehlike gerçekleşmemiş olsa da, sistemik değişimlerin devletlerin **korkusunun beslemesini göstermesi bakımından önemli bir örnektir**.

Her devlet hayatta kalmak ister ve bunu başarmak için başka devletlerle ittifak yapabilir. Fakat bu ittifaklar her zaman geçicidir yani kalıcı bir ittifak söz konusu değildir. A.B.D. 2.Dünya Savaşı'nda Sovyetlerle birlikte Japonya ve Almanya'ya karşı savaştı, hemen sonrasında Sovyetler ve Çin ile mücadele etti. Yani bugün dostsanız, yarın düşman olabilirsiniz.

Her devlet hayatta kalmak için daha fazla güçlenmek ister

Hayatta kalmanın en doğru yolu nedir? Devletler nasıl hayatta kalabilir, korkunun ve belirsizliğin üstesinden üstesinden gelip güvenliğini sağlayabilir? Bir devlet diğer devletlere karşı ve onlara rağmen gücünü arttırdığı oranda hayatta kalabilir. Yani hayatta kalmanın yolu sadece güçlenmek değil, diğer devletlerin ne kazandığını göz önünde bulundurarak gücü maksimize etmektir. Bu mücadelede en üst mertebe hegemon olmaktır. Hegemon olduğunuzda artık güvenlik kaygınız azalır ve güç dağılımının en tepesinde başka devletleri hegemon güç olmaktan alıkoymak

istersiniz. Bu noktada sistemdeki anarşiye veya belirsizliğe rağmen güvenlik kaygınız **diğer devletlere göre** daha az olur. Çünkü sizin mevcut statükoda bir rakibiniz yoktur.

Bütün bu güç dağılımı sürecinde devletlerin kazanımı ve güç arttırımı o devletin güvenliğini arttırırken, diğer devletin güvenliğini ters yönde etkiler. Yani bir devletin kazancı, diğer devletin kaybıdır. Yukarıda yazılan güç mücadelesinin sonucu doğal olarak **güvenlik ikilemidir**. Yani bir devletin güvenliği, başka bir devletin kendisini güvensiz hissetmesidir. Tam olarak bu sebeple büyük güçler diğer güçlerin agresif/saldırgan niyetlerini göz önünde bulundurur. Bu durum büyük gücün aslında kendisini içinde bulduğu durumdur.

Bir devlet ancak sistemde hegemon olduğunda güç maksimizasyonu dürtüsü yatıştır. Hegemon olmak başka devletlerin davranışlarını **domine etmek demektir**. Yani başka devletlerin davranışları üzerinde söz sahibi olmak demektir².

Fakat hegemon olmak kolay değildir. Çünkü uluslararası sistemde birçok devlet vardır ve başka devletleri domine etmek zordur. Bunun en önemli sebeplerinden biri kara parçalarını birbirinden ayıran okyanuslardır. Örneğin Birleşik Krallık en güçlü döneminde dahi hegemon bir güç değildir; dahası güçlü olduğu dönemde yaptığı şey Almanya'nın veya Fransa'nın bölgesel güç olmasının önüne geçmektedir.

Gerçek hayata baktığımızda modern dünyada bütün devletlerin davranışını domine eden bir hegemon güç yoktur. Örneğin Amerika çok büyük bir güçtür ama bütün devletleri domine eden hegemon bir güç değildir. Batı Yarımkürede bölgesel bir hegemon güçtür. **Bu durumda ampirik olarak en iyi hayatta kalma yolunun bölgesel hegemon olmaktan geçtiğini söyleyebiliriz**. Bölgenizde sizi rahatsız eden, sizinle rekabet eden hiçbir güç yoktur. Amerika bu duruma gelmek için **Japon İmparatorluğu'nun** etki alanını kırmıştır. Yani ilk olarak kendisini güvende hissedebileceği bir bölgede hegemon olmuştur. Mearheimer'a göre günümüzde bölgesel hegemon A.B.D.'dir. Başka devletler, örneğin Napolyon döneminde Fransa veya Hitler Almanyası bölgesel hegemon güç olmak istemişlerdir fakat başaramamışlardır.

Amerika gibi hegemon olan ülkeler ilk önce mevcut statükoyu korumaya çalışır. Yani başka bir bölgesel gücün oluşmasını engellemeye çalışır. Bugün hala dünyanın başka bölgelerinde, örneğin doğu yarımkürede başka devletleri domine eden hegemon bir güç yoktur. "Amerika mevcut statükoyu korumak ister" dediğimizde başka bir bölgesel hegemon gücün ortaya çıkmasını

---

² Bu noktada Mearsheimer Waltz'u eleştirir çünkü Waltz devletlerin hayatta kalmak için mutlaka gücünü maksimize etmesi gerektiğini söylemez. Waltz büyük devletlerin hegemon olma amacı gütmeyen sadece belli bir seviyede güç sahibi olmakla da kendisini güvende hissedebileceğini söyler. Ama Mearsheimer bu noktada **Waltz'a karşı çıkar**. Çünkü devletlerin kendisini güvende hissedebileceği güç seviyesini ölçmek çok zordur. Kendini güvende hissetmenin bir ölçüsü veya güç eşiği maalesef yoktur. Ayrıca gelecekteki güç dengesini ve dağılımını öngörmek de çok zordur. Yani bugüne göre yaptığımız "x kadar güç benim hayatta kalmam için yeterlidir" tahmini yarı için geçerli olmayabilir. Dolayısıyla devletler "bu kadar güç benim için yeterlidir" demezler. Örneğin bir X devleti sistemde hegemon olma şansına sahipse, bunu hiçbir zaman reddetmez çünkü karşıtlarının saldırgan niyetlerinin, uluslararası anarşinin ve belirsizliğin farkındadır. Kendisini güvene almanın yolu bu durumda hegemon olmak, yani diğer devletlerin davranışlarını domine etmektir.

engellemeye çalışır diyoruz.³ Eğer başka bir hegemon güç ortaya çıkarsa, artık güçlü bir takip vardır ve bu rakip kendisini güvende hissetmek ve hayatta kalmak adına diğer hegemon gücün alanına olabildiğince girmeye ve onu daraltmaya çalışacaktır.

Farklı hayatta kalma stratejileri için ayrıca kitapta yer alan “nükleer güç” veya “maksimum zenginlik” kısımlarına ayrıca bakabilirsiniz.

---

³ Mearsheimer’ın teorik çerçevesinden Çin’in bugünkü eğilimlerini yoklamak önemlidir. Örneğın Çin bölgesel bir güç olduğunda, yani Güney ve Kuzey Kore üzerinde etkisi olabildiğında arttığında, Japonya’ya karşı eli güçlendiğında ve kendi bölgesini domine ettiğında nasıl çatışma alanları doğabilir? Mearsheimer bu konuyu “Can China rise peacefully?” yazısında ele almıştır.